

# DEMORÄTT

Rätten att anordna och delta  
i en allmän sammankomst



## **Rätt att anordna och delta i en allmän sammankomst**

Demonstrationer och manifestationer kallas i lagen för ”allmän sammankomst”. Rätten att anordna allmänna sammankomster är inskriven i Sveriges grundlag Regeringsformen (RF). Demonstrationsfriheten, yttrandefriheten och mötesfriheten skyddar rätten att demonstrera för att uttrycka sina åsikter.

Ordningslagen sätter vissa ramar för hur, när och var staten kan inskränka denna rätt. Huvudregeln enligt ordningslagen är att man ska ansöka om tillstånd för att anordna en allmän sammankomst. I de flesta fall har man den rätten, men polisen kan säga nej till en allmän sammankomst om det finns risk för att ordning och säkerhet inte kommer att kunna upprätthållas. Polisen kan då bestämma att demonstrationen får hållas en annan tid eller plats.

Demonstrationsrätten tar inte bort straffansvaret om något olagligt görs under sammankomsten.

### **Vad händer om man nekas tillstånd att anordna en allmän sammankomst?**

Det går att överklaga polisens beslut till förvaltningsrätten, som sedan gör en egen bedömning av rätten till demonstrationstillstånd.

### **Vad händer om en allmän sammankomst saknar tillstånd?**

Polisen kan inte upplösa en allmän sammankomst enbart med hänvisning till att den inte har tillstånd. Det är tillåtet att demonstrera även då tillstånd för den allmänna sammankomsten saknas och polisen får precis som vid tillståndgivna sammankomster låta manifestationen genomföras.

Även då tillstånd saknas kan polisen i princip enbart ingripa mot den allmänna sammankomsten om den innebär en svårare störning av den allmänna ordningen.

Däremot kan arrangören av sammankomsten ha gjort sig till skyldig till brott mot ordningslagen och utredas för detta brott i efterhand.

## Maskeringsförbud

### *Lag om maskering i vissa fall 2 §*

Det är inte förbjudet att maskera ansiktet på allmän plats.

Det blir förbjudet att täcka ansiktet under en allmän sammankomst först när det uppstår störningar så som våld eller skadegörelse i samband med sammankomsten. Polisen ska uppmärksamma folksamlingen när maskeringsförbudet blir tillämpligt för att regeln ska gälla.

Brott mot ordningslagen kan straffas med böter eller fängelse i högst sex månader.

## Brott mot ordningslagen

### *Ordningslagen 2 kap 29 §*

Denna brottsrubricering kan aktualiseras vid många olika situationer. Inom demonstrationsrätten kan det bli aktuellt när någon anordnat en allmän sammankomst utan att haft tillstånd för detta.

Brott mot ordningslagen kan straffas med böter eller fängelse i högst sex månader

## Förbud mot pyroteknik utan tillstånd

### *Ordningslagen 3 kap. 7 §*

Fyrverkerier och pyroteknik får endast användas på allmän plats om tillstånd givits av Polismyndigheten.

Den som bryter mot detta kan enligt ordningslagen dömas till böter.

## Olaga intrång

### *4 kap. 6 § BrB*

Olaga intrång innebär att en person obehörigen intränger eller kvarstannar på en plats där allmänheten inte har rätt att vara. Miljö- och fredsaktivister har vid flera tillfällen dömts för sådana brott då de bland annat tagit sig in på exempelvis vapentillverkares anläggningar.

Den som begått olaga intrång kan döms för till fängelse i högst ett år. För grovt olaga intrång är straffskalan upp till fyra år.

## Brottsliga handlingar i samband med allmänna sammankomster

Nedan följer de vanligaste brottsrubriceringarna som uppstått efter olika former av allmänna sammankomster under de senaste åren.

Även om du planerar att demonstrera fredligt är det att rekommendera att du känner till dessa lagar. En del av dessa brottsrubriceringar kräver endast att du befunnit dig på en viss plats och inte lyssnat på polisens uppmaningar, andra brott kräver ett aktivt agerande.

Det kan vara bra att känna till namnet på en advokat som du hört är bra, om du blir misstänkt för ett brott. I vissa fall kan du ha rätt att få stöd av en offentlig försvarare.

De straffskalor som nämns i samband med uppräknings av brott nedan innefattar den *övre* gränsen för straffet, det vill säga ”max-straffet”. I de flesta fall blir därför så långa fängelsestraff inte aktuella. Fängelsestraff kan även i många fall omvandlas till andra påföljder, bland annat skyddstillsyn eller villkorlig dom.

## Ohörsamhet mot ordningsmakten

### *16 kap. 3 § BrB (Brottsbalken)*

Ohörsamhet mot ordningsmakten innebär att man stör den allmänna ordningen och inte följer polisens anvisningar om att t.ex. lämna platsen.

Påföljden är böter eller fängelse i upp till sex månader.

## Störande av allmän sammankomst

### *16 kap. 4 § BrB*

Om man stör en allmän sammankomst (exempelvis en nazistisk demonstration) genom t.ex oljud kan man göra sig skyldig till brott. Brottsrubriceringen kan då bli störande av allmän sammankomst.

Påföljden är böter eller fängelse i upp till sex månader.

## **Våldsamt motstånd**

### ***17 kap. 4 § BrB***

Våldsamt motstånd behöver inte innefatta våld. Brotten innebär att försöka undvika att bli gripen eller omhändertagen av polis, ordningsvakt och i vissa fall en väktare. Det kan räcka med att streta emot eller spjärna emot för att bli fälld för våldsamt motstånd.

Påföljden är böter eller fängelse i upp till sex månader.

## **Upplopp**

### ***16 kap 1 § BrB***

Upplopp innebär att folksamling stör allmän ordning. Det skall finnas en avsikt att störa allmän ordning och att man tillsammans sätter sig upp mot polisen för att framtvunga eller hindra viss åtgärd.

För att det ska räknas som upplopp behöver polisen ha lämnat (ropat ut) en skingringsorder som deltagarna i folkmassan inte följt. Det kan räcka med att du kvarstannat på en sådan plats för att bli misstänkt för upplopp.

Straffskalan är böter eller fängelse upp till två år. Den som anstiftar (tar initiativ till) ett upplopp kan dömas till fängelse i upp till 4 år.

## **Våldsamt upplopp**

### ***16 kap. 2 § BrB***

Ett våldsamt upplopp är i grunden samma brott som upplopp, men med skillnaden att det utövas våld (exempelvis stenkastning) vid ett våldsamt upplopp. För att dömas för våldsamt upplopp behöver man inte själv ha utfört en våldsam handling. Det kan räcka med att ha deltagit i en folksamling där sådana handlingar inträffat och inte ha lämnat platsen på polisens uppmaning.

Straffskalan är böter eller fängelse upp till fyra år. Den som anstiftar (tar initiativ till) ett upplopp kan dömas till fängelse i upp till 10 år.

## **Sabotage**

### ***13 kap. 4 § BrB***

Sabotage är en bred brottsrubricering som kan innefatta många olika situationer. Under de senaste åren har det blivit allt vanligare att framför allt klimataktivister åtalats för sabotage efter politiska aktioner. Detta är en ny utveckling och rättsläget är inte helt klarlagt.

Personerna har oftast misstänkts för sabotage efter att polisen bedömt att de stört trafiken genom att blockera vägar där biltrafik färdas, i en del fall endast under en kort tidsperiod.

Straffskalan för sabotage är fängelse upp till 4 år. För grovt sabotage är straffskalan 2 år upp till livstids fängelse.

## **Blåljussabotage**

### ***13 kap. 5 § BrB***

Sabotage mot blåljusverksamhet är en ny brottsrubricering som infördes 2020. Brottet ligger nära våldsamt upplopp. Brottet innebär att det ska vara ett angrepp eller någon annan typ av störning mot polis, räddningstjänst eller ambulans som syftar till att allvarligt försvåra eller hindra verksamheten. I samband med ”Påskkravallerna” 2022 då Rasmus Paludan brände Koranen på olika platser i Sverige, fälldes flera personer för detta brott och fick fleråriga fängelsestraff. Högsta Domstolen sänkte under 2023 straffen till 3 års fängelse för grovt blåljussabotage. De dömda hade varit på plats och kastat sten mot polisen, flyttat på staket och liknande handlingar.

Straffskalan för blåljussabotage är fängelse i upp till 4 år. För grovt blåljussabotage är straffskalan fängelse från 2 år upp till livstids fängelse.